

Миرونюк Одарка

к.е.н.

ПВНЗ «Буковинський університет»

м. Чернівці

НЕПРЯМІ ВИТРАТИ ТА ЇХ РОЗПОДІЛ

Важливим узагальнюючим показником, який характеризує ефективність роботи підприємства є собівартість продукції. В ній відображаються всі сторони виробничо-господарської діяльності фірми.

Собівартість продукції формують не тільки прямі витрати, що безпосередньо пов'язані з виробничим процесом, а також витрати на підготовку, організацію, обслуговування та управління виробничим процесом.

Тому достовірність інформації про собівартість продукції залежить від способу їх розподілу між готовою продукцією незавершеним виробництвом, а також окремими виробами. П(С)БО 16 "Витрати" дає можливість підприємству самостійно обирати базу розподілу загальновиробничих витрат.

На даний момент підприємства використовують такі способи розподілу, як заробітна плата робітників виробництва, витрати на обробку без вартості матеріалів, прямі витрати, кошторисні (нормативні) ставки по коефіцієнтно-машино-годинам роботи обладнання, кількість відпрацьованих людино/годин, вага або обсяг виготовленої продукції.

Різноманітність способів, що застосовують на підприємствах, визначається специфікою виробництва тієї чи іншої продукції, не дає можливості використовувати стабільні, прийнятні способи розподілу непрямих витрат.

Отже, на порядок розподілу непрямих витрат впливають такі чинники:

- економічний зміст витрат, їх зв'язок з елементами та факторами виробництва;
- характер виробництва та організаційна структура підприємства, організація обслуговування та управління;
- питома вага витрат, які підлягають розподілу;
- організація обліку комплексних витрат, вибір показника розподілу та послідовності проведення розрахунків;
- співвідношення динаміки обраної бази розподілу і статті непрямих витрат.

Час роботи робітників виробництва (людино-години) широко використовується з двох причин:

по-перше, непряма заробітна плата в багатьох випадках тісно пов'язана з витратами прямої праці;

по-друге, інформація про затрачені людино-години на виробництво конкретної продукції міститься в нарядах і робочих картах. Коефіцієнт розподілу визначається діленням загальної суми непрямих витрат на загальне число затрачених прямих людино-годин.

Використання як бази розподілу заробітної плати робітників виробництва переважає тоді, коли значну долю в накладних витратах становлять супутні

**Міжнародна науково-практична конференція
«Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах»**

виплати або коли переважає високооплачувана праця, а не витрати на утримання обладнання.

У високоомеханізованих виробництвах амортизація, мастильні матеріали і непряма заробітна плата більше пов'язані з часом роботи обладнання, ніж з витратами живої праці. Теоретично машино-години є коректною базою розподілу.

Вартість або маса основних матеріалів використовується при розподілі витрат, пов'язаних з управлінням запасами, постачанням, зберіганням і відпуском [2].

Отже, основним питанням, яке вимагає особливої уваги на цьому етапі, є питання одержання достовірної інформації про величину непрямих витрат, що змушує більше уваги приділяти плануванню, обліку і контролю за формуванням цих витрат – як важливого резерву зниження витрат виробництва і збільшення прибутку.

Якщо непрямі витрати не враховуються в собівартості продукту, то вони обліковуються і контролюються за центрами відповідальності. Прихильники такого способу локалізації досить обґрунтовано відстоюють свою точку зору тим, що ці витрати пов'язані з організацією виробничого процесу конкретних місць витрат, а із замовленнями зв'язані посередньо.

При використанні обліку поглинаючих витрат процедура віднесення непрямих витрат складається з етапів: визначення кошторисної величини непрямих витрат і кошторисної величини обсягу виробництва, відповідного розрахунку кошторисних ставок, віднесення витрат на продукцію, списання кошторисних витрат на виробничі рахунки з паралельним обліком фактичних непрямих витрат, списання на суму різниці в кінці звітної періоду або на спеціальний рахунок "Відхилення накладних витрат", або відразу на рахунки виробництва продукції та фінансових результатів (тут можливі варіанти) [1, 3].

Безпосередньо процес віднесення витрат на продукцію включає прямий розподіл загальної суми непрямих витрат між проміжними об'єктами (центрами витрат на виробу і центрами витрат на послуги), розподіл суми витрат центрів послуг між центрами виробів і розподіл сум витрат центрів виробів між виробами і замовленнями. Поняття центру витрат на послуги достатньо умовне, наприклад, центр нерухомого майна – об'єкт віднесення амортизації й орендних витрат [3].

Для поліпшення нормування загальновиробничих витрат необхідно визначити перелік об'єктів нормування і види ресурсів, що нормуються. Враховуючи значну номенклатуру норм, доцільно нормування почати з витрат, які мають найбільшу питому вагу в складі названих витрат. Перелік таких витрат залежить від специфіки роботи кожного підприємства. Необхідно також вести облік зміни норм під впливом техніко-економічних факторів, що дасть можливість організувати дієвий контроль за виконанням плану підвищення

ефективності виробництва і встановити внесок окремих цехів, дільниць, бригад і виконавців у зниженні норм витрат.

Наступним фактором, який знижує ефективність контролю за загальновиробничими витратами і порядком їх обліку, є відсутність локалізованих кошторисів. Як правило, вони складаються на рік, квартал у розрізі цехів і по підприємству в цілому. Таке нормування і планування цих витрат у сучасних умовах не відповідає вимогам, що стоять перед обліком, тому необхідно кварталні кошториси локалізувати на місцях, технологічних потоках, ділянках, бригадах, робочих місцях і відповідальних особах. При такому групуванні потрібно вести й облік фактичних витрат. Така організація нормування й обліку витрат на обслуговування й управління виробництвом дасть можливість виявити відхилення від кошторисів на місцях їх виникнення за відповідальними особами та, вживати оперативні заходи по виявленню недоліків у роботі.

За дотриманням кошторисів названих витрат необхідно вести постійний контроль, тобто попередній (упродовж місяця по ходу виробництва) і наступний контроль (у кінці місяця). Загальним принципом двох способів є зіставлення фактичних витрат з передбаченими у кошторисі, виявлення причин і винних у відхиленнях від кошторису по ходу виробництва. Такий порядок сприяє вдосконаленню нормування витрат, їх обліку, оперативному узагальненню і визначенню їх величини.

Список використаних джерел:

1. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д.; пер. с англ. 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 459 с.
2. Хонгрэн Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Т. Хонгрэн, Дж. Фостер ; пер. с англ. под ред. Я.Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 416 с.
3. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры / Р.Энтони, Дж. Рис ; пер. с англ. под ред. А.М. Петрачкогo.– М.: Финансы и статистика, 1998. – 558 с.